

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูอาจารย์และสถาบันการศึกษา นับวันลดน้อยถอยลงทุกขณะ สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอลง เยาวชนถูกปล่อยให้โคดเคี้ยว และขาดที่พึ่งมากขึ้น ล้วนเป็นเหตุให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมไทย หันไปพึ่งยาและสารเสพติดมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 :

1)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการ ได้มีนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยลำดับ โดยในปัจจุบันได้กำหนดเป็น ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ของกระทรวงศึกษาธิการ 9 ประการ โดยเน้นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทางเลือก การส่งเสริมความสามารถพิเศษ การหล่อหลอมบุคลิกภาพพึ่งตนเอง และการฝึกอบรมทักษะชีวิตเพื่อการรู้จักคิดใคร่ครวญ แยกแยะผิดชอบชั่วดี และฝึกฝนวินัยในตนเอง ซึ่งทางกรมสามัญศึกษาได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในระดับสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งถือว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของสถานศึกษา โดยจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครบวงจร เน้นกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เน้นให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษา ให้มีผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เน้นการทำงานในระบบเครือข่ายในการช่วยเหลือการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2545 : 8-13)

โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ ตั้งอยู่

เลขที่ 96 หมู่ที่ 12 บ้านหนองเขื่อน ตำบลเขวาไร่ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บนเนื้อที่ 36 ไร่ 2 งาน 60 ตารางวา ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2519

ปัจจุบันจัดการศึกษาแบบสหศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 1,258 คน ครู อาจารย์ จำนวน 57 คน นักการภารโรงจำนวน 6 คน สถาปนามิศาสตร์ของตำบลเขวาไร่ เป็นที่ราบสูง พื้นที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างตัดอ้อย มีรายได้จากการขายแรงงาน

โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา รับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการซึ่งบางท้องที่มีการแพร่ระบาดของสารเสพติด โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยได้ทำการสำรวจพฤติกรรมของบุคลากรที่เบี่ยงเบนไปจนอาจเป็นสาเหตุการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งพอรวบรวมสรุปได้ ดังนี้

ด้านนักเรียน พบว่ามีนักเรียนจำนวนหนึ่งประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน เช่น มีการใช้สารเสพติดประเภท บุหรี่ สุรา สารระเหย และยาบ้า แต่งกายไม่เรียบร้อยและไม่ถูกระเบียบ หลบหนีชั่วโมงเรียนเป็นประจำ หลบหนีการเข้าแถวไม่ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง หลบหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน มั่วสุมเล่นการพนันและเสพสารเสพติด ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีผลการเรียนที่ต่ำ ดิค 0, ร, มส, และไม่สนใจ การสอบแก้ตัว ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ช่มชู้เพื่อน ทำตัวเป็นนักเลงอันธพาล ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัย ผลเสียที่เกิดจากการใช้สารเสพติด มีเจตคติเกี่ยวกับสารเสพติดที่ไม่ถูกต้อง ไม่รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ขาดความเคารพต่อ ครู อาจารย์ ก้าวร้าว ไม่มีสัมมาคารวะ และประพฤติผิดในเรื่องชู้สาว

ด้านผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ นักการภารโรงและผู้ประกอบการร้านค้าบางคน พบว่า มีเจตคติเรื่องยาเสพติดไม่ถูกต้อง เช่น ไม่ใส่ใจแก้ปัญหา เรื่องยาเสพติดในโรงเรียนอย่างแท้จริง ขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด เกรงอันตรายจะเข้าใกล้ตัวถ้าเข้าไปมีส่วนร่วมรู้เห็นการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน ขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล ครู-อาจารย์ มีคาบการสอนมาก ไม่มีเวลา ในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน ขาดการประสานงานที่ค้ำระหว่างครู อาจารย์ กับ ผู้ปกครองนักเรียน ขาดการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ด้านผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนบางคน มีความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดไม่เหมาะสม เช่น ไม่ค่อยให้ความร่วมมือการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนใน ความปกครองของตนเอง ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของสารเสพติด ผู้ปกครอง บางท่านมักเดินทางไปประกอบอาชีพที่ต่างจังหวัด ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน ไม่กวดขัน การเที่ยวเตร่กับกลุ่มเพื่อนในเวลากลางคืน ผู้ปกครองส่วนหนึ่งมีปัญหาภายในครอบครัว เช่น หย่าร้าง บิดาหรือมารดาเสียชีวิตหรือแต่งงานใหม่ ขาดความสัมพันธ์ภาพที่ดิงงายภายใน ครอบครัว ไม่ใส่ใจติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองบางคนจะปิดบัง มิให้บิดามารดาของนักเรียนรับทราบเมื่อนักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสม

จากปัญหาดังกล่าวคณะครูอาจารย์ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสมาคม ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และครูโรงเรียนเขาไร่ศึกษา ได้ประชุมปรึกษาและลงความเห็น ว่า สาเหตุ สำคัญที่ทำให้เกิดการใช้สารเสพติดในโรงเรียนเกิดจากนักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครองและ ปัญหาอื่น ๆ เช่น สภาพสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่พักอาศัย และหน่วยงานของรัฐ ขาดความจริงจัง ในการปฏิบัติหน้าที่ จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในโทษ ของสารเสพติดที่มีต่อร่างกายและครอบครัว มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง และสังคม ส่งเสริม ให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ สร้างความตระหนักแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้ทราบถึงผลเสียจากการเสพสารเสพติด ซึ่ง องค์ประกอบทั้งหลายเหล่านี้หากยังไม่ได้รับการพัฒนา อาจส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน เกี่ยวกับปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนอย่างไม่ต้องสงสัย

โรงเรียนเขาไร่ศึกษาได้ตระหนักในความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมาโดยตลอด ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานี้อย่างต่อเนื่องมา ทุกปี เฉพาะในปีงบประมาณ 2547 เพื่อให้สอดคล้องและสนองคอบต่อนโยบายการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กลยุทธ์และจุดเน้นของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2547 “จุดเน้น 2.3 จัดระบบดูแล นักเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน” และเนื่องจากความสำเร็จของ แผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ ยาเสพติดในจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับเบาบาง (สถาบันราชภัฏมหาสารคาม และจังหวัด มหาสารคาม. 2546 : 107) ฝ่ายปกครอง โรงเรียนเขาไร่ศึกษา จึงได้ดำเนินโครงการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน โดยเน้นการดำเนินงานป้องกัน และเฝ้าระวังการ กลับมาใช้สารเสพติดอีก

เพื่อให้โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาที่โรงเรียน
เขวาไร่ศึกษากำหนดขึ้นบรรลุมิติวัตถุประสงค์ได้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการดำเนินงาน
ตลอดจนการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งการประเมินโครงการตามรูปแบบ ซิปปี (CIPP
model) เป็นการประเมินโครงการที่ใช้ประเมินโครงการได้อย่างรอบด้าน และผลการประเมิน
ยังเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงโครงการ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปได้ ผู้วิจัยจึง
ได้สนใจที่จะ ทำการประเมินโครงการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนเขวา
ไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยการประเมินตามรูปแบบซิปปีต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียน
เขวาไร่ศึกษา โดยใช้การประเมินตามรูปแบบซิปปี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด
ในโรงเรียนเขวาไร่ศึกษา โดยใช้การประเมินตามรูปแบบซิปปี ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน
บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product)
ของโครงการดังกล่าว

ขอบเขตของการวิจัย

การประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียน
เขวาไร่ศึกษา มีขอบเขตและขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้
สารเสพติดในโรงเรียนเขวาไร่ศึกษา ได้แก่

- 1.1 นักเรียนโรงเรียนเขวาไร่ศึกษา ปีการศึกษา 2547 จำนวน 1,252 คน
- 1.2 ครู - อาจารย์โรงเรียนเขวาไร่ศึกษา จำนวน 57 คน และลูกจ้างประจำ
จำนวน 6 คน รวม 63 คน
- 1.3 ผู้ปกครองนักเรียน ปีการศึกษา 2547 จำนวน 1,252 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ

2.1 นักเรียนโรงเรียนเขวาสีภิรมย์ ปีการศึกษา 2547 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,252 คน คัดเลือกโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากนักเรียนแต่ละระดับชั้น ครอบคลุมทั้งกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง กำหนดจำนวนที่สุ่มระดับชั้นละ 50 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน

2.2 ครูอาจารย์ 57 คน ลูกจ้างประจำ 6 คน รวม 63 คน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียน จากผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

3. โครงการที่ใช้ในการดำเนินงาน

โครงการที่ใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด ในโรงเรียนเขวาสีภิรมย์ เป็นโครงการที่โรงเรียนได้ดำเนินการมาแล้ว แต่ผู้วิจัยจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดวงจรเดมมิง (The Deming cycle) ในการพัฒนา โดยประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการ คือ

- 3.1 โครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่
- 3.2 โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน
- 3.3 โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด
- 3.4 โครงการเข้าค่ายพุทธบุตร ต้านภัยยาเสพติด
- 3.5 โครงการรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติดโลก
- 3.6 โครงการอบรมจริยธรรมวันศุกร์สุดสัปดาห์

4. ระยะเวลาในการดำเนินการ

การดำเนินการตามโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในโรงเรียนเขวาสีภิรมย์ กำหนดระยะเวลาดำเนินการ ตลอดปีการศึกษา 2547 และประเมินโครงการโดยประเมินเป็นภาพรวม ในปลายปีการศึกษา 2547

5. การประเมินผลการดำเนินงาน

เพื่อให้การประเมินผลโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในโรงเรียนเขวาสีภิรมย์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงกำหนดแนวทางการประเมินผลเป็นการใช้แบบประเมิน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
ในโรงเรียนเขาไร่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ
ผลผลิตของโครงการดังกล่าว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

แบบประเมิน มีชุดเดียว ใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สารเสพติด** หมายถึง ยาหรือสารเคมี ซึ่งเมื่อนำเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีรับประทาน
ฉีด คม ทา หรือวิธีใด ๆ ก็ตามติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติดทำให้ร่างกายและจิตใจ
เสื่อมโทรมลง
2. **โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติด** หมายถึง โครงการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติด ในโรงเรียนเขาไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิด วงจรเดมมิ่ง ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน ที่ประกอบด้วย
4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวางแผน (Plan - P) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do - D)
3) การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check - C) 4) การสรุปและแก้ไขข้อบกพร่อง (Action - A)
3. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนโรงเรียนเขาไร่ศึกษา ปีการศึกษา 2547
4. **บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน** หมายถึง ครู-อาจารย์ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
โรงเรียนเขาไร่ศึกษา
5. **ผู้ปกครองนักเรียน** หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูนักเรียน หรือ
บุคคลซึ่งรับนักเรียนไว้ในความปกครอง
6. **เจตคติเกี่ยวกับสารเสพติด** หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกเกี่ยวกับยาหรือสารเคมี
ซึ่งบุคคลเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกาย
7. **นักเรียนกลุ่มเสี่ยง** หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมในค่านิยมเรียน มาโรงเรียน
สายแต่งกายไม่เรียบร้อย แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ชอบเที่ยวเตร่กลางคืน รวมถึงผู้ประพฤติตน
ไม่เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน
8. **ผลการประเมินของนักเรียน** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียน
ต่อการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้จากแบบประเมิน
9. **ผลการประเมินของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของครู-
อาจารย์ลูกจ้างประจำ ต่อการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้จากแบบประเมิน

10. ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกรับรู้ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ต่อการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้จากแบบประเมิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการดำเนินงาน ที่สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนเขาไร่ศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืนต่อไป
2. ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการดำเนินงาน ที่สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY